

et cæde sædandus : illius humanam faciem conservus **A** ut in epistola 28 (col. 246, b), usque ad, in corpore videre non meruit, istius divinam leprosus aspexit. cœpisse, de matre est.

II.

(Ex sermone die sexto Paschæ.)

Cum caro (*Sap. ix, 15*), necdum mortis fornicibus defæcata, aggravet sensum multa cogitantem, et impediatur visum pauca cernentem, interlucet tamen in aliquibus gestis dignitas futurorum, et secretorum immortalium splendor etiam mortalibus oculis rara revelatione subradiat. Sed hoc illis tantum, quos sola caro, non etiam carnalitas tenet, et cordibus mundos mundana cohabitatione non polluit. Sicut præstatur quondam vati legifero celeste colloquium; et eo usque divinæ gloriæ quodam intuitu donabatur, donec quiddam in levi fronte cornutum, non asperitas videretur produxisse, sed claritas.

III.

(Ex sermone de symbolo.)

Legimus quodam loco, quod dum sumus in corpore peregrinamur a Domino (*II Cor. v, 6*). Quidquid enim nobis de cœlestibus mysteriis traditur, quamlibet indubitabili veritate subsistat, credere debemus, quia videre non possumus. Nam in isto sæculo, nostrum nosse tantummodo credere est. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum (*Matth. v, 8*); non dixit vident, sed ridebunt. Unde qui in præsentibus habuerit fidem, ipse in futuris accipiet contemplationem.

IV.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Intelligit Apostolus ac definit, etc., ut in epistola 2 (col. 206, a), usque ad parentalichirographo sustineret.

V

(Ex sermone die sexto Paschæ.)

Insonuit Pauli apostoli auribus, quod non licet homini loqui (*II Cor. xii, 4*), quodque ille permitteretur dicere, si nos mereremur audire. Si enim in modico fideles non fuistis, quod majus est, quis credet vobis (*Luc. xvi, 12*)?

AD GALATAS.

I. Mediator autem unius non est, Deus autem unus est.

II. Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.

III. Item de eodem.

IV. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.

I.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Hoc remedium Apostolus dicit dispositum, etc., ut in epistola 2 (col. 206, b), usque ad unum reddidit ex utrisque.

II.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Adsit nunc sermoni nostro Emmanuel, etc., ut in epistola 2 (col. 205, a), usque ad hic et Dei filius et hominis erit.

III.

(Ex libro de Christi nativitate.)

Apostolus dicit, Postquam vero venit (*Gal. iv, 4*), etc.,

IV.

(Ex sermone die 3 Rogationum.)

Sicut enim Judæorum lex, ita gentium gloria, gratia est. Et ideo apostolus Paulus ad unam partem dicit, Non bona gloriatio vestra (*I Cor. v, 6*), ad aliam vero, Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (*Gal. vi, 14*).

AD EPHESIOS.

I. In quo signati estis in die redemptionis vestræ.

II. Unus Dominus, una fides, unum baptisma.

III. Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cælos.

IV. Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus.

V. Et erunt duo in carne una, etc.

I.

(Ex libris Contra Arianos.)

Unum nomen est Trinitatis. Neque enim est aliud nomen ut in Actibus apostolorum legimus, in quo oporteat nos salvos fieri (*Act. iv, 12*). Si sequestrato Filio, de solo istud nomine Patris creditur, dicendus est non salvare salvator; rursusque si Pater secluso, id solius redemptoris nomine acquirimur, cessavit ab hac redemptione Pater, de quo scriptum est, quod redemptionem miserit populo suo (*Psal. cx, 9*); cum et de Spiritu sancto Apostolus dicat: In quo signati estis in die redemptionis vestræ (*Ephes. iv, 30*).

II.

(Ex libris Contra Arianos.)

Ubi plurale aliquid in divinitate subresonat, non dualitas videtur intelligenda, sed Trinitas, sicut in ipso Sodomiticæ urbis refertur exitio. Apparuit, inquit, Dominus Abraham sedenti in ostio tabernaculi, in ipso fervore diei; cumque levasset oculos, apparuerunt ei tres viri; quos cum vidisset cucurrit in occursum eorum, et adoravit in terram, et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transens serrum tuum (*Gen. xviii, 1, 3*). Certe non in aliquo horum trium, aut cultior habitus, aut eminentior forma præstabat. Et tamen Abraham, sacramentum indivisæ Trinitatis intelligens, uno nomine tres precatur, quia trina in unitate persona, et una est in Trinitate substantia; de qua et Apostolus dicit: Unus Dominus, una fides, unum baptisma (*Ephes. iv, 5*). Quis præsumat contra vas electionis unitatem istam pluralitate confundere? Noverat namque cum Patre vel Filio dominari Spiritum sanctum, cui quasi domum corpora nostra sacrabat dicens: Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis (*I Cor. iii, 16*)? Quo unquam magis testimonio Deus probabitur Spiritus sanctus, quam quod habitaculum ipsius sumus, et Deus habitat in nobis? Sed jam dudum hujusmodi credulitatem divinæ vocationi Paulus debebat. Si quippe in apostolorum Actibus scribitur: Deservientibus autem illis et jejnantibus, dixit Spiritus sanctus, Segregate mihi Paulum et Barnabam ad opus ad quod vocavi eos (*Act. xiii, 2*). Non ex supe-

rioris præcepto, sed spontanea est, ut opinor, ista vocatio. Sibi sequestrari præcipit, sibi dicit assumi. Deus est sine ambiguo qui inspirat, eligit vel mittit apostolos. Et tamen idem sanctus Paulus, cum distincte aliquoties Patrem, Filium vel Spiritum sanctum Dominum esse doceat, fidei culmen ea qua supra dixi definitione consummat: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma* (*Ephes. iv, 5*). Sic ergo non possumus duos Deos, sicut nec duas fides, nec duo baptismata dicere. Deos nominare gentilitas appetit, crebro se lavacro a peccatis ablui Judæus credit, fides plurali numero quasi multas dici veritas prohibet, nec Latinitas sinit. Unus Dominus est, non dividimus; una fides, non scindimus; unum baptisma, non iteramus. Cui honorem suum etiam in Bonosiarum aliorumque receptione servant, si se in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti baptizatos esse respondeant, quod bene confessi sunt, servando recipimus; quod perperam crediderant, benedicendo sanamus; et quod minus fuerat nominatione præmissa, suppletur credulitate firmata.

III.

(Ex libris Contra Arianos.)

Psalmus dicit: *A summo cæli egressio ejus, et recessus ejus usque ad summum ejus* (*Psal. xviii, 7*). Nemo porro recurrit, nisi quo fuit; sed ascendente Christo, Filius hominis recurrit in cælum, qui erat prius in cælo. Sic etiam sanctus Paulus exponens ait: *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus* (*Ephes. iv, 8, 9*). Et paulo post: *Qui descendit, inquit, ipse est et qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia*. Cumque per omnem cloquii sui locum Deum venisse prædicet, hominem redisse concludens, hic tamen ipsum dicit ascendere qui descendit; quia in Christo Deus et homo; non alter, sed ipse; non duo ex diversis, sed idem ex utroque mediator. Gemina quidem substantia, sed una forma est.

IV.

(Ex sermone de passione Domini.)

Apostolus (*Ephes. v, 31, 32*) somno Adæ dominicam mortem coaptans, in ipso mundi principio ædificationem mulieris de costa dormientis viri, nascentis ecclesiæ dicit signasse compagem. Namque cum formato de terra homini, si lecta recolimus, conjux deesset, et quanquam inexperti, tamen solatii contubernium rudis animus flagitaret, ligatur Adam sensu, solvitur somno, celebratoque hujus similitudinis sacramento, tam pressum novi soporis pondus incubuit, ut merito mortem significasse ex ipso immobili atque insensibili quiete videatur. Taliter autem jacenti detrahatur una costarum, atque inde formata muliere, reviviscenti admodum viro, pro dispendio membri, repensantur lucra conjugii. Ecce et hic hodie Adam novum, culpas veteres sanaturum, oppressum somno impactæ crucis auscipit quietes. Nunc videndum est quid sit, quod de solo ejus latere Ecclesiæ formari dicitur, cum totus ipse homo pro Ecclesiæ salute moriatur. Refert Joannes evan-

gelista (*Joan. xix, 31, 32*) quomodo crucifixo Domino cum duobus latronibus, scilicet sexta sabbati circa vesperam, uti ne pendendum corpora feriata diei solemnitas inveniret, fractis pro acceleranda morte latronum cruribus, cum jam exspirasse Dominum cognovissent, adverterunt a supplicii similitudine temperandum; quia etiam si prematur veritas inimicorum conjuratione, non frangitur: maxime cum et de Agni esset immolatione prædictum, *Os non confringetis ex eo* (*Exod. xii, 46*). Et tamen hic circa Dominum, sic quoque quod non fuit necessarium fieri pro exitio, pro sacramento perfectum est. Unus namque de militibus arrepto missili, ut sermonem ipsum ponam, *latus ejus aperuit* (*Joan. xix, 34*). Ergo non rupit, non transfodit, non jugulavit ad ultimum, sed inquit, *aperuit*; ut patentis plagæ portam vitalem, non tam vestigium vulneris, quam salutis esse intelligamus ingressum. Nam et arcam illam (*Gen. vi, 14*) cujus claustro tutus Noe tumentes sæculi fluctus mortemque bacchantem, impune solus cunctis peruentibus enatavit, ostium quo ve. ad salutem ingressus, vel regressus ad lucem est, in latere legitur habuisse. Agnosco igitur et hodie in Domino, qui surgit per crucem (*Psal. cxxxii, 8*) in requiem suam, ipse et arca, id est caro, sanctificationis suæ: agnosco, inquam, in latere arcæ istius aditum nostrum. Videamus primum quid inde procedit, advertamus postea quomodo ibi Christianus introit. Patefacto ergo latere Domini, processit ubertim manantibus rivis aqua vel sanguis. Quid admirabilius tali facto? quid lucidius indicio? quid mysterio plenius? Certum est quidem quod doluit Christus, quod interiit certum; sed servat in eo dignitatem suam etiam veritas mortis. Quæ conditio unquam humani corporis habuit aquæ vel sanguinis fluxum? Esto, quod tamen vix consuetudinis ratione permittitur, ut continerit cruorem suum caro defuncta; ubi latuit viventis aquæ fonticulus in corpore morientis? Uude procedit duplex rivus arentem mundum fecundaturus, purus laticis, pretiosus cruoris? Unde sancti fluminis unda prorumpit, sola restinguendis gehennæ satisfactura vaporibus? Ecce videtis de latere Adam nostri conjugem suam strui. Ecce sponsam victuro, dum moritur, præparari. Ecce dormienti præcipi quod lætificet vigilaturum; omnis autem Ecclesia duo sunt genera hominum. Unum est, quod fidei morte, aliud quod sublimi passione salvatur; unum quod pro Christo occubuit, aliud quod Christo vixit. Nos ergo excipiamus aquam de latere Domini, martyres sanguinem. Illos pretiosa sanguinis purpura vestiat, nos nivea baptismatis unda respergat.

V.

(Ex libris Contra Arianos.)

Consultus in Evangelio Dominus, quid de vincali matrimonialis soliditate decerneret, *Non sunt, inquit, jam duo, sed una caro. Propter quod dico vobis, Quod Deus junxit, homo non separet* (*Matth. xix, 6*). Ecce quod ait Apostolus de conjugio, *Sacramentum hoc magnum; ego autem dico vobis, in Christo et in Ec-*

lesia (*Ephes. v, 32*). Nascitur nempe ab humilitate A
 exempli altitudo mysterii. Si ex duobus dicitur unum
 facere copula corporalis, quare totam Trinitatem
 non solidaverit una substantia? aut cum dicamus, in
 terrenis separari non licere quod Deus junxit per
 concordiam, quanto periculo in supernis separari
 velimus quod Deus junctus est per naturam? Jam
 ut illud taceam quod scriptum est, quod *multitudinis
 credentium erat anima una, et cor unum (Act. iv, 32)*:
 quorum singula corda unum cor reddebat unanimi-
 tas, sicut proprias in Trinitate personas solidat et
 exunat æqualitas.

AP PHILIPPENSES.

I. *Qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit.*

II. *Factus obediens usque ad mortem.*

III. *Propter quod Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen.*

IV. *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur.*

V. *Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris.*

VI. *Item de eodem.*

I.

(Ex libris Contra Phantasma.)

Cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens, et humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philipp. ii, 6-8*). Verus Deus est qui dignatur inclinari; verus homo est, qui potuit mori. Propter quod, inquit, et Deus pater exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen. Inter eum qui dat, et eum qui accipit honorem, trium est omne nomen. Imum est homo, medium angelus, summum Deus. Hoc nomen donavit quod super omne nomen est, non ei quem genuit, sed illi quem misit, qui factus est obediens usque ad mortem. Aut quid novum est, credi in eo formam servi, qui nec maledicti opprobria ferre despexit? Apostolo protestante, eum qui non noverat peccatum, pro nobis maledictum fecit (*II Cor. v, 21*). Quia scriptum est, inquit, *Maledictus omnis qui pendet in ligno (Gal. iii, 13)*. Propter quod exaltatus est, ut in nomine Jesu, omne, id est non solum hominis, verum etiam angeli, genu flectatur: ei scilicet qui secundum ejusdem Apostoli dictum, propter vos pauper factus est cum dives esset (*II Cor. viii, 9*), dives ab æternitate, pauper ex ventre; dives in cælis, pauper in pannis.

II.

(Ex libris Contra Arianos.)

Non per hoc minuit æqualitatem Filii Dei, quod filius hominis obedit. Quomodo enim non obediret Patri, qui subditus erat matri? dicente evangelista de parentibus ejus: *Et venit Nazareth, et erat subditus illis (Luc. ii, 51)*. Sic enim factus est, dicente Apostolo, *obediens usque ad mortem (Philipp. ii, 8)*, sicut ipse Dominus dixit, *Tristis est anima mea usque ad mortem (Matth. xxvi, 38)*.

III.

(Ex libris Contra Arianos.)

An forte solus Pater dicendus est Dominus? In Evangelio Christus discipulis ait: *Vocatis me Magistrum et Dominum, bene dicitis; sum enim (Joan. xiii, 13)*. Et Apostolus ait (*Philipp. ii, 8, 9*), quod post mortem Christi, mortem autem crucis, exaltaverit eum Pater, et dederit ei nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum, id est adoret, dicente alibi ipso Domino, *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies (Matth. iv, 10)*.

IV.

(Ex sermone de Pentecoste.)

Cruz illa in qua vita pendente mors periit, sicut B in passione evangelista Joannes enarrat (*Joan. xix, 20*), quia multiplicem capere non potuit, triplicis linguæ pagina fuit: ut a toto mundo incunctabiliter crederetur, quod Hebraicis litteris, nec non Latinis Græcisque conscriptum, quasi in ore trium testium firmaretur; ac deinceps omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris (*Philipp. ii, 11*), id est in una cum Patre. Quod quamlibet aliquorum intentio negare persistat, et si non omnium sermo, certe omnis lingua proclamat.

V.

(Ex libris Contra Arianos.)

Dixi cum Patre Filio æqualem gloriam honoremque nos dicere: quia legimus, *Ut omnis lingua confiteatur quod Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Ibid.)*. Si tantummodo dixisset in Dei, forte putaretur, esto in Dei, certe minoris; at cum in Patris gloria, quid inæquale? quid exiguum? quid divisum? Non enim in angelica vel humana, sed in gloria est Dei Patris. Alias autem, nisi æqualis gloria ista credatur, contra ipsius Domini jussionem (*Joan. v, 23*), non omnes sic honorificabunt Filium, sicut honorificent Patrem. Nulla enim ratione sic honorari poterit major ut minor. Sed quicumque non sic honorificaverit Filium sicut honorificat Patrem, quidquid gloriæ dempserit, contumeliæ deputavit.

VI.

(Ex sermone in dedicatione ecclesiæ archangeli Michaelis.)

Isie sit ille, quam dulcis, tam terribilis locus, in quo Jacob (*Gen. xxviii, 17*) cernens Dominum scalis innixum, perque eas ascendentes descendentesque angelos videns, domum Divinitatis intelligit: ubi parato mysteriis lapide caput effultus, futurorum e: usis aptavit unguentum: sive cum passuri Mediatoris pendulum crinem, justificatæ peccatricis obsequio, fragrantis alabastri unda perfudit: ut quod lapidibus vivis in spiritualem fabricam congruenter necessarium flueret, ex irriguo angularis lapidis fonte manaret, sicque Abrahamæ filii per lavacrum ex lapidibus suscitati, ut ariditatem contagii naturalis evadant, odoriferi chrismatis munere gratia fecundante pinguescerent. Istud Jacob sopitus vidit in spiritu, expergefactus gessit in signo. Cum nobis inde oratio